

Indiaanse spiritualiteit (1993)

Sieth Delhaas

Vrouwenecclesia - Antwerpen, 20 november 1993

Inleiding

Wat gaan we vandaag doen?

We zijn begonnen met de vijf punten waarop spiritualiteit is gebaseerd.

Deze tweede dag gaat over ecofeminisme. Hoe je aspecten van spiritualiteit kunt misbruiken. Moeder Aarde losmaken van de maatschappelijke realiteit. Natuur losmaken van politiek. Dan schiet je als mensen niets op. Daarom kijken we naar Indianen, daar vind ik een evenwicht, waarvan wij iets te leren hebben.

Wij kunnen geen Indiaantje gaan spelen. Zijn dat niet. Maar wat kunnen we leren? Hoe kunnen we dat van hen wellicht in ons leven integreren, of op zoek gaan naar een eigen spiritualiteit.

Vandaag ook bij elkaar brengen wat we hebben gedaan.

Probeer met een woord te omschrijven wat je ervaart aan het stuk van Rigoberta Menchu.

Idem: wat je ervaart bij wat de Indiaan in de video zegt.

Oefeningen: beweging, waar voel je je het beste bij; doorstromen, doorgaan.

Vanuit die woorden tekening maken, kleuren spiritualiteit.

We zijn begonnen met in woorden uit te drukken, nu naar de emotie in kleur, lijnen of zo.

Kijk nog eens naar vijf punten: mystieke beleving.

Als we klaar zijn: in het kort weergeven wat heb je eraan beleefd. Wat zegt je tekening?

Wat is er fout in onze cultuur?

Waarom heb ik gekozen voor de Indiaanse spiritualiteit? Dat heeft te maken met mijn verblijf in de Verenigde Staten in 1992 voor de European Peace Pilgrimage (EPP) en de ontmoeting met verschillende Indiaanse volken.

Wat jullie hebben gelezen in het hoofdstuk uit het boek van Rigoberta Menchu komt overeen met wat ik hoorde en zag bij de Western Shoshones wonend in de Nevada woestijn, met wie ik vooral de laatste drie weken van onze pelgrimage optrok. En met het artikel over Paula Gunn Allen.

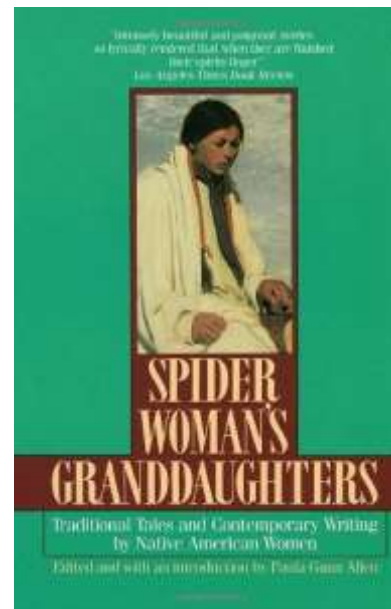
Ik ben ik er trots op dat ik door het reservaat van de Laguna-Indianen heb gelopen en er me onderweg bewust van was, er over kan nadenken dat Paula Gunn Allen daar heeft gewoond. In die onmetelijk eenzame half-woestijn met de kleine huisjes van klei en dat zo'n vrouw dan toch op een universiteit terecht komt. Ons vertelt over haar leven.

Toen ik naar de Verenigde Staten vertrok had ik voor mezelf een vraag geformuleerd waarmee ik daar bezig wilde zijn. Waarop ik een antwoord wilde vinden. Maar waarmee ik, eenmaal terug in Nederland, verder wilde gaan.

Daarom heb ik ook gekozen om in de serie van de vrouweneccllesia een inleiding te houden met betrekking tot Indiaanse spiritualiteit. Ik kan dat alleen maar doen in relatie tot onze West-Europese verhouding tot de Indiaanse volkeren.

Die vraag luidt zo:

Wat is er fout in/aan onze cultuur en/of godsdienst dat Europeanen, komend vanuit die cultuur en godsdienst, zulke moordpartijen aanrichtten, roofden en onderdrukten zoals zij deden en doen onder – in dit geval – de inheemse bevolking van het Amerikaanse continent sinds de ontdekking van Amerika in 1492?

Die vraag houdt me ook bezig omdat op ons continent en elders in de wereld de vernietigende krachten doorgaan. Tegelijkertijd zie je, dat wat Europeanen vanuit hun cultuur naar het Amerikaanse continent brachten – ondernemingslust, godsdienst, mensvisie etc. – in verhevigde mate bij ons terugkomt. Het meest onschuldige is de kerstman. Het meest nachtmerrieachtige voorbeeld zijn kernbommen en kernenergie.

Met die last heb ik de eerste vier weken gelopen. En die last werd steeds zwaarder. Ik las in mijn tent People's History of the United States van Howard Zinn. Daarin wordt de geschiedenis van de Verenigde Staten beschreven. Niet alleen over de strijd van op winst en rijkdom beluste Europeanen tegen de indianen, maar ook tegen de 'negers' en de eigen arme blanken. Dan wordt die vraag steeds sterker: zit er iets in onze cultuur, in onze godsdienst dat ons Europeanen zo moord- en roofzuchtig maakt?

In Flagstaff, een kleine plaats in de staat Arizona werden we ontvangen door een groep Amerikanen die contacten hadden met een Indiaanse sundancer. 's Avonds kwamen we in een zaal bij elkaar. We stonden in een kring. Indianen komen altijd in een kring bij elkaar, een oeroud symbool, waarop we straks nog terugkomen. De sundancer begon ons toe te spreken. Een sundancer is – wat wij zouden noemen – een soort liturg in een religieuze plechtigheid. Hij begeleidt mensen bij de dans, de rituele dansen, tijdens de bijeenkomsten. Hij liep door de kring op en neer en hij begon ons te vertellen hoe blij hij was met wat wij deden. Dat wij onze huizen, onze families hadden verlaten om dit voor hen te doen. De drie doelen waren: stoppen met kernproeven, stoppen van de uraniumwinning en de landrechten van de Indianen eerbiedigen. Nog nooit was er een groep mensen voor hen opgekomen. Indianen hebben geen eigen lijnen naar de overheid, ook al mogen ze stemmen bij verkiezingen, want dat hangt samen met de organisatie van het kiesstelsel in de Verenigde Staten. Wij brachten voor hen naar buiten waarin zij zelf nauwelijks worden gehoord.

Indiaanse spiritualiteit

Hier kwam ik voor de eerste keer in contact met de Indiaanse spiritualiteit. Terwijl ik mezelf onderdeel voelde van die Europese cultuur en godsdienst waarbij ik zoveel vragen had, stond

er een man tegenover ons, die geen spoor droeg van haat of verachting tegenover ons als Europeanen. Nee, zijn dankbaarheid, niet een onderdanige dankbaarheid, maar een oprechte dankbaarheid was als een zalf op mijn intens verdriet en mijn schaamte. Het klinkt misschien vreemd, maar als je geconfronteerd wordt met die vernedering, die nog steeds doorgaat, dan is er alleen maar schaamte. Ook al ben je er zelf niet rechtstreeks aan schuldig. Hoewel dat nog maar de vraag is.

Een ander punt van spiritualiteit: hij nam ook de last van mij af door te zeggen: jullie lopen hier en dat is wat jullie taak is. Meer kunnen jullie niet doen. Zij die jullie zien lopen en jullie ontmoeten, hebben de verantwoordelijkheid verder iets met jullie boodschap te doen.

Het derde punt van de Indiaanse spiritualiteit: hij heeft met ons gebeden tot de Great Creator. Want zei hij: we hebben allemaal dezelfde god. Ook daardoor werd ik getroffen. Want vanuit onze godsdienst is het toch meestal zo, dat anderen zich tot onze godsdienst moeten bekeren. En deze man die tot een volk behoort dat zoveel te lijden heeft gehad en nog, van de voormalige Europeanen, accepteert ons als gelijken. Samen bidden tot dezelfde god. Ik herinner me dat tijdens dat gebed mij de tranen langs de wangen liepen.

Zoiets heb ik in de kerk nooit meegemaakt en ik realiseerde me dat door deze onderneming van de pelgrimage, de politieke en spirituele beweging, ik religieus diep geraakt was.

Die avond heeft hij met zijn drum ons liederen geleerd en met ons gezongen en daartussendoor ons verteld over hun gebruiken.

Wij werden voor de volgende dag uitgenodigd voor een sweatlodge¹

---

¹ Een Indiaanse traditie

De indianen zijn zich er van bewust dat Het Leven Gevend Principe, De Grote Geest, in alle levende wezens aanwezig is. In de planten, de dieren, de stenen, de rivieren, zelfs in ieder grassprietje. Grote natuurlijke krachten, zoals de kracht van Moeder Aarde, de Zon, de Maan en de Vier windrichtingen, spelen een belangrijke rol om alles in balans en verbinding met elkaar te houden.

Volgens de Indiaanse visie is de zweethut (Inipi) een microkosmos waarin de energieën van deze natuurlijke krachten aanwezig zijn en op ons inwerken. De Inipi reinigt niet alleen onze lichaam en geest, maar het maakt de geest ook wijzer. Het is een heilige plek waar we onze band met de aarde, de kosmos en onszelf hervinden en vernieuwen. Het oeroude ritueel wordt nog steeds uitgevoerd door de noord-Amerikaanse Indianen. Heilig Vuur heeft een nauwe band met de Lakota Sioux en enkele teamleden zijn door hen getraind in deze Indiaanse traditie en visie.

De zweethut is een koepelvormige constructie van wilgentakken, afgedekt met dekens en canvas. In het midden worden roodgloeiende stenen opgestapeld, waarna de toegang tot de hut dicht gaat. Je zit samen met de andere deelnemers en de begeleiders om de gloeiende stenen in een kring. Hierop wordt water gegoten, waardoor stoom ontstaat. De temperatuur in de hut stijgt. We zingen heilige liederen, ook eenvoudige liederen die iedereen snel kan meezingen. We bidden tot de Grote Geest voor onze verwanten, kinderen en alle mensen die ondersteuning nodig hebben, ziek zijn of in moeilijke omstandigheden verkeren. Voor het

Tijdens de menstruatie mochten vrouwen daar vroeger niet aan deelnemen, maar door het Amerikaanse *junkfood*, dat de Indianen ook eten, is het belangrijk dat vrouwen ook in die tijd de sweatlodge bezoeken.

Het bouwen van de sweatlodge is hard lichamelijk werk, vuur maken.

De deelnemers gaan de hut binnen volgens de baan van de zon.

Vervolgens wordt de lodge afgedekt met takken en aarde tot er volkomen duisternis is. Binnen wordt er door het vuur water verdampt met veel kruiden, er wordt gezongen, sommigen die er behoefte hebben bidden. En we blijven zolang we kunnen.

Sommigen gaan er uit als het te benauwd wordt en ze het zitten of de duisternis niet langer kan volhouden.

Mij heeft het diep ontroerd.

Uitgangspunt is: gooi je last op de rotsen, ga mee naar Great Creator.

Mij klonk het in de oren als de bijbeltekst: Gooi al je lasten op hem en hij zal u rust geven.

Daarna ben je doodmoe en voldaan tegelijk van dit fantastische reinigingsritueel in die speciale omgeving van woestijn en de onbekende natuur.

Vanaf die tijd heb ik anders gelopen, ik voelde niet meer die last van de schuld van Europa. Ik was ontlast en me intens bewust van het belang van wat wij ondernamen.

De Indianen zelf hebben door de eeuwen heen hun Indiaanse traditie opgegeven in de hoop te worden geaccepteerd door de Amerikaanse 'Europeanen'. Maar vooral in deze tijd, ook door de viering van het Columbusjaar probeert de oude rituelen weer in ere te herstellen, omdat zij inzien dat alleen daarin hun volken kunnen overleven.

Datzelfde verhaal hoorden wij terug toen we an het eind van onze pelgrimage in het gebied van de Western Shoshones kwamen.

Belangrijkste: elke ochtend kwam de zon op. Voor zonsopgang, geweldige ervaring. Nooit zo de zon gezien. Niet zon aanbidden, maar je er bewust van worden van het belang van de zon voor de groei. Niet als zonde god straft: maar als je dit of dat niet doet, gebeurt er dat. Ook de Thora gaat daarvan uit, besepte ik.

Welke uitleg heeft onze theologie daar aan gegeven?

Later kregen wij nog twee keer een sweatlodge aangeboden. Daarvoor hebben wij al lopend door de woestijn ons eigen hout verzameld, want hout was er bijna niet meer te vinden in dit verlaten gebied.

Corbin Harney, de geestelijk leider vindt dat er meer gebeden moet worden.

Tijdens de viering van 500 j. onderdrukking op 10 oktober zal er een andere 500 jaar beginnen, is zijn overtuiging.

---

leven en de gelukkige dingen die we mogen ervaren, spreken we onze dankbaarheid uit. Pijn, frustratie, angst of verdriet kun je in deze zuiveringshut rustig uiten en door de aanwezige energieën laten helen. Onze harten openen zich en er ontstaat verbinding met elkaar en al onze verwanten. Zo kunnen we de hut verlaten met meer kracht, vreugde en in sterkere verbondenheid met onze ware natuur.

De helende werking en het spirituele karakter van de zweethut sluiten goed aan bij de behoefte die veel mensen tegenwoordig voelen aan spirituele ontwikkeling. Men zoekt genezing, oorspronkelijkheid en authenticiteit in een wereld die dit alles node mist.

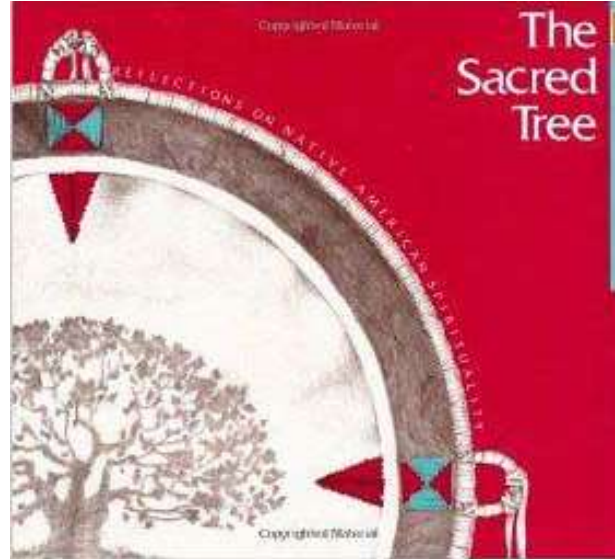
Je ziet bij Rigoberta Menchu dat ze volhoudt: ik vertel onze geheimen niet, want de blanken hebben ze altijd tegen ons gebruikt.

De spiritual leader van de Western Shoshone zegt: 'Ik vertel jullie onze geheimen, omdat ik denk dat alleen onze leefwijze – en dat is hun spiritualiteit – de wereld nog kan redden.

Daarom een boekje gekocht: The sacred tree – de heilige boom.²

Ik zie het als een soort catechisatieboekje, dat bestemd is voor de inheemse volken over de aarde wier heilige visioenen, dromen, gebeden, liederen, wijsheid, ervaring de basis en de levenswerkelijkheid vormen van de *sacred tree*.

Al gelijk in voorwoord valt mij op dat het in het Engels niet mogelijk om in m/v-taal uit te drukken. Daarom hebben de schrijvers de vrouwen in een actieve rol gezet, ook in de afbeeldingen. Gelijkwaardigheid mannen en vrouwen staat hoog aangeschreven.

Verhaal van de schepping van de heilige boom.

Als je daaromheen vergadert vind je wijsheid, genezing en zekerheid. Takken als biddende handen naar de schepper. De vruchten van de bomen zijn de lessen die de weg wijzen naar liefde, meeleven, geduld, wijsheid, rechtvaardigheid, moed, respect en vele andere gaven.

Uitleg van symbolen die betekenissen hebben waar mensen steun aan kunnen hebben. Als je zonder symbolen leeft, wordt het leven oppervlakkig.

Medicijn-wiel, een oud symbool voor bijna alle volken van het Zuid- en Noord-Amerika.

De vier oudsten, de vier windrichtingen, de vier belangrijkste richtingen en andere betekenissen in vieren. Als een spiegel gebruiken; wat achter ons is of om de hoek. Extra dimensies. Het medicijnwiel kan de Indianen helpen dingen te zien.

Hij vertelt een -in mijn ogen- wonderlijk goed oraal verhaal. Dingen zien omdat het ideeën zijn en geen materiele dingen.

Het medicijnwiel laat zien dat de vier symbolische rassen, geel, zwart wit rood allemaal tot dezelfde menselijke familie behoren. Allen zijn broeders en zusters levend op Moeder Aarde.

Het medicijnwiel leert dat water, lucht, vuur en aarde, de vier elementen, zo krachtig zijn en deel zijn van de tastbare wereld.

Alle moeten gelijkelijk worden gerespecteerd voor hun bijdrage aan het leven op aarde.

Het medicijnwiel verbindt lichamelijke, mentaliteit, spiritualiteit en emotionaliteit.

Dat zijn de aspecten van onze natuur. Al deze aspecten moeten gelijkelijk worden ontwikkeld tot een gezond en evenwichtig individu met gebruikmaking van de wil.

---

² Bopp, Judie, Michael Bopp, Lee Brown, Phil Lane, The sacred Tree. Reflections on native American Spirituality (Four World Development Press 1983, 1985, Alberta, Canada)

Potentie is kracht. Het zaad bevat als potentie een machtige boom. De vier aspecten van onze natuur zijn zoals het zaad. Zij hebben de kracht in zich om tot krachtige gaven uit te groeien. Gebruik van de wil.

Laetitia Aarnink, die het artikel '*spiritualiteit van het feminisme*' schreef in Speling nr. 2 1983 zegt: 'Spiritualiteit, is een bepaalde geest die je bezielt, een geest die je inademt en opsnuift: een geest, een sfeer voelbaar en zichtbaar.

Bij spiritualiteit gaat het om een samenspel van vijf elementen die samen spiritualiteit bepalen:

- De groepsgeest (de groepsgeest van een heel tijdperk zou je tijdgeest kunnen noemen);
- De grondinspiratie van een beweging;
- Het zelf (de mens) die wordt aangesproken;
- De weg van het inoefenen;
- Het mystieke moment.

Toelichting:

Groepsgeest: Dat is de sfeer die in een bepaalde groep hangt. Deze sfeer doordringt het hele leven: de taal, de omgangsvormen, de sociale instituties, de beleving van natuur en religie. Het is datgene waardoor de ene persoon lijkt op mensen uit de groep waartoe zij behoort. Deze groepsgeest zweeft niet tussen of boven de personen, maar die kun je aflezen uit het concrete leefpatroon van een bepaalde groep.

Grondinspiratie: Daaronder wordt de fundamentele bezieling verstaan, waardoor de leden van de groep zich laten leiden. Het gaat om waarden die voor jou centraal staan in dat leven; datgene wat heel je doen en laten bepaalt. De grondinspiratie overstijgt de groepsgeest, de sfeer die je om je heen inademt. De grondinspiratie is zoiets als het leidmotief waardoor de groep zich laat leiden.

Het zelf: Je doet of zegt iets, spontaan en ondoordacht, helemaal vanuit jezelf. Het is eruit voordat je er erg in hebt. Een andere keer overleg je alshetware in je zelf: wat zal ik zeggen? Je houdt rekening met wat anderen van je verwachten. Er vindt alshetware een gesprek plaats tussen jezelf en de rol die je hebt. Die rol kan zo ingesleten zijn, dat je niet meer aan jezelf, wezenlijk aan je zelf toe komt. Je houdt geen rekening meer met je zelf en past je aan aan wat je omgeving van je verwacht. Je laat je niet meer leiden door je grondinspiratie en je eigen ik. Ik, het zelf in mij verzet zich tegen de oude rol. Dit besef dringt niet van de ene dag op de andere door, maar groeit langzaam door alles heen. Ik kom weer terug tot mijzelf.

De weg van het inoefenen: Als je gegrepen bent door een ideaal dan doe je er alles voor om je dat ideaal toe te eigenen. Je zoekt mensen die je erbij kunnen helpen, je trekt er tijd voor uit en je doet soms moeilijke dingen, omdat het je dat allemaal waard is. Op dit punt maak je vaak ook de meeste fouten. Soms denk je dat je een bepaald ideaal moet nastreven, maar het is gewoon te hoog gegrepen. Je wilt het wel graag, maar je stoot op je eigen grenzen. Soms is de tegenwerking van mensen in je naaste omgeving zo groot, dat je er onder door gaat. Het komt ook voor, dat het tempo waarin je de dingen wilt bereiken te hoog voor je is en dat je het wat kalmer aan moet doen. Je doel anders stellen. Een ander gevaar is dat je niet meer naar je eigen zelf luistert, maar dat je je laat meeslepen door wat anderen met wie je je verwant voelt, belangrijk vinden.

Mystieke beleving: Soms kan het je overkomen, dat geleidelijk of onverwacht het besef doorbreekt van een diepere werkelijkheid. Alles wat tot dan toe belangrijk voor je was: ideeën, idealen, functies, relaties, gaan verschuiven. Het is alsof je op een dieper nivo contact maakt met de werkelijkheid en dat je in een keer ziet dat de werkelijkheid er anders uitziet dan je altijd hebt gedacht. Zo'n ervaring kan je helemaal in verwarring brengen, omdat je er niet op verdacht was en het je helemaal aangrijpt. De aanraking is zo direct en onmiddellijk, dat je niet op dezelfde voet verder kunt gaan, maar dat je alshetware opnieuw moet beginnen. Je ziet duidelijk dat het anders moet, dat je veel dingen los moet laten en stappen moet zetten in een niet vertrouwde ruimte. Het gaat om het verkennen van een gebied, waar je weinig kunt plannen of organiseren, maar waar de dingen aan je gebeuren, als je ze de kans geeft. Niet in één keer, maar in een langzaam proces van loslaten en opengaan. Leven vanuit een mystieke houding noemt men dat vanouds. Zulke processen zijn wezenlijk voor menselijk leven.

